

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 26.11.2025.

Nr. 33/6-3

Atzinums par 2025. gada 24. oktobra VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” programmas “Latvijas Radio” raidījumu “Krustpunktā”

2025. gada 29. oktobrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (turpmāk – SEPLP) vēstuli Nr. 59/3-2 *Par Padomē saņemtās [...] e-pasta vēstules pārsūtīšanu*, ar kuru ombuds tika informēts, ka Padome ir saņēmusi [...] (turpmāk – Iesniedzējs) 2025. gada 24. oktobra e-pasta vēstuli (turpmāk – Iesniegums), kurā izteikts lūgums ombudam sniegt vērtējumu par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) programmā “Latvijas Radio 1” (turpmāk – LR1) 2025. gada 24. oktobrī raidījumā “Krustpunktā” (turpmāk – Raidījums) izskanējušo informāciju. Vēstulei pielikumā pievienota Iesniedzēja 2025. gada 24. oktobra e-pasta vēstule *par pilnvērtīgas informācijas nepieejamību, par vienpusēju notikumu atspoguļojumu un vērtējumu, par necienīgu apsaukāšanu sabiedriskā medija raidījumā Krustpunktā* uz 2 (divām) lapām.

Iepazīstoties ar Iesnieguma saturu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Iesniegumā minētā Raidījuma satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajām prasībām. Par pieņemto lēmumu ombuds 2025. gada 30. oktobrī informēja Iesniedzēju, nosūtot e-pasta vēstuli.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds no 2025. gada 30. oktobra līdz 25. novembrim:

- iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- iepazīnās ar Raidījuma saturu:

Skat. izmantojot zemāk norādītās tīmekļa vietņu saites:

<https://replay.lsm.lv/lv/klausies/ieraksts/lr/213487/krustpunkta-parrunajam-nedelas-emocionalakas-zinas;>

[https://www.youtube.com/watch?v=cxSFDKU-Cc&list=PLR2yUDK6PMAg_IpKJiKl-PFQ9KRDut-9h&index=23.](https://www.youtube.com/watch?v=cxSFDKU-Cc&list=PLR2yUDK6PMAg_IpKJiKl-PFQ9KRDut-9h&index=23)

- 2025. gada 3. novembrī uzdeva jautājumus par Raidījumu LSM programmas LR1 direktorei Inesei Matjušonokai un 2025. gada 12. novembrī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

Iesniegumā teikts, ka Raidījumā *kārtējo reizi ir pārstāvēts tikai viens viedoklis - šoreiz - tikai atbalsts Stambulas konvencijai*. [visi izcēlumi citētajā Iesnieguma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.] Iesniedzēja ieskatā šāda situācija ir *prettiesiska* un Iesniedzēja *tiesību ierobežojums uz pilnvērtīgu informāciju, viedokļu daudzveidību no nodokļu naudas apmaksātos medijos*.

Iesniedzējs uzskata, ka *ir prettiesiski un ir apzināta naida kurināšana no sabiedriskā medijā uzaicinātajiem žurnālistiem apsaukāt Stambulas konvencijas pretiniekus par kremliniekiem un Krievijas režīma atbalstītājiem*.

Iesniedzējs Iesniegumā pauž nostāju, ka *konvencijas pretinieku nelaišana ēterā paust viedokli un apsaukšana par kremliniekiem, kā to regulāri dzirdu sabiedriskajos medijos un koalīcijas politiku runās - tā nav pieņemama demokrātijā un tiesiskā valstī. Tā manī rada neuzticību ne tikai sabiedriskajiem medijiem, bet arī valstij*.

Iesniedzējs arī norāda, ka *šis raidījums sabiedriskajos medijos nav pirmais, kur ir tikai viena viedokļa paudēji*, kas liekot Iesniedzējam saskatīt Latvijas un visas ES līdzību ar Krieviju - *korupcija, uzspiesta ideoloģija, uzskatu brīvības ierobežošana*, un secināt, ka *tas, kas šobrīd notiek sabiedriskajos medijos [...] stipri atgādina PSRS okupācijas laikus, [...]*. Iesniedzējs uzsver – *Izjūtu apdraudējumu savu uzskatu brīvībai un iespējams vispār brīvībai pašas valstī*.

Iesniedzējs vērš uzmanību arī uz to, ka *ļoti daudzas akūtas problēmas, kuras sabiedriskie mediji pasniedz sabiedrībai vienpusēji, nenosaucot visus problēmu aspektus. Tiek piesaukti hibrīdkara apstākļi, kremla aģitatoru darbība utt. Vienlaicīgi žurnālisti ar nespēju aptvert problēmu daudzpusību paši rada šo Putina Krievijai līdzīgo situāciju Latvijā*.

Saistībā ar minēto Iesniedzējs izsaka vēlmi saņemt [...] Mediju ombuda vērtējumu par esošo situāciju ar 24.10.25 LR1 programmā Krustpunktā izskanējušo 1) konvencijas pretinieku

apsaukāšanu par kremliniem, 2) draudiem ierobežot sabiedrībai uzskatu un viedokļu brīvību, 3) kā arī vienpusēju tikai liberāli kreiso uzskatu paudēju aicināšanu gan uz šo raidījumu, gan uz daudziem citiem LR1 raidījumiem.

[2] Par ombuda kompetenci.

Ņemot vērā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 18. panta pirmajā daļā noteikto ombuda kompetenci vērtēt LSM programmu un pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas ir izvērsti LSM Redakcionālajās vadlīnijās un Rīcības un ētikas kodeksā, un, izvērtējot Iesniegumā izteikto lūgumu, ombuds secina, ka tā iespējās ir sniegt atzinumu par Raidījuma satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

- 1) LSM Redakcionālo vadlīniju 1.2. punktā noteiktajai LSM misijai *strādāt **sabiedrības interesēs**, pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem veidojot programmas un cita veida saturu*, saskaņā ar kuru LSM veicina **viedokļu daudzveidību** un rosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus.
- 2) LSM Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā izteiktajām LSM redakcionālajām vērtībām:
 - **Vārda brīvība:** LSM aizsargā vārda un preses brīvību, kas ir demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas priekšnosacījums. LSM nedrīkst pakļauties ietekmei, kas varētu ierobežot brīvu informācijas apmaiņu vai traucēt atklātas debates par jebkuru sabiedrībai nozīmīgu jautājumu;
 - **Atbildīgums:** LSM uzņemas atbildību par to radīto saturu un darbojas, lai sniegtu patiesu un dažādām sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju.
- 3) LSM Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktajiem LSM darbības profesionālajiem principiem:
 - **Objektivitāte:** LSM satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi. Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē;
 - **Viedokļu daudzveidība:** LSM atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu likties nepieņemami. Veidojot saturu par kādu konkrētu

tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Ja materiāla publicēšanas brīdī kāds būtisks viedoklis nav pieejams, tas auditorijai jāpaziņo un, ja iespējams, jāatspoguļo vēlāk;

- ***Izvairšanās no stereotipizācijas:*** LSM izvairās no stereotipizācijas un neizvērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc iepriekšējiem priekšstatiem un aizspriedumiem. Nav pieļaujama kādas sabiedrības grupas diskriminācija.

Vienlaikus ombuds informē, ka tā iespējās nav sniegt vērtējumu LSM programmas LR1 saturam kopumā, jo šim nolūkam būtu nepieciešams rūpīgi izvērtēt visu šajā programmā veidoto saturu ilgākā laika periodā, kas ar ombudam pieejamiem resursiem nav paveicams šī atzinuma sagatavošanas laikā. Ombuds arī informē, ka vērtējumu tam, vai LSM programmā LR1 kopumā tiek ievērota viedokļu daudzveidības prasība, kā arī tam, vai šī programma kopumā sabiedrībai piedāvā daudzpusēju informāciju, sniedz SEPLP sagatavotais sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes novērtējums (“Latvijas sabiedrisko mediju sabiedriskais labums”), kas balstās ikgadējās Latvijas sabiedrisko mediju sabiedriskā labuma aptaujas datus, kuros var pārliecināties par aktuālo sabiedrības vērtējumu tam, vai pārskata gadā LSM programmās ir tikusi sniegta daudzpusēja, vispusēja, objektīva informācija, vai viedokļu daudzveidība programmu saturā ir reprezentēta pienācīgā apjomā¹.

Līdztekus jāteic, ka ombuda 2025. gada vasarā veiktajā pētījumā “Latvijas Sabiedriskā medija tēla atsevišķu komponentu reprezentatīvs novērtējums” iegūtie dati² norāda, ka gandrīz 40% respondentu “noteikti” vai “drīzāk” piekrīt viedoklim, ka *sabiedriskajā medijā iespēja izteikties ir tikai tiem, kas pūš sabiedriskā medija stabulē*, savukārt gandrīz 30 % respondentu “drīzāk” vai “noteikti” piekrīt pretējam viedoklim, ka *sabiedriskais medijs dos iespēju izteikties arī cilvēkiem, kuri pauž no sabiedriskā medija atšķirīgus viedokļus*. Atlikusī 1/3 respondentu vienādā mērā ir gatavi piekrist gan vienam, gan otram apgalvojumam. Lai gan ombuda veiktais pētījums nav par LSM saturu, bet gan par Latvijas sabiedrības attieksmi pret LSM, t.sk. par uztveres stereotipiem, iegūtie rezultāti liecina, ka LSM reprezentēto viedokļu daudzveidība sabiedrībā tiek vērtēta nevienmērīgi, kas liek turpmāk pievērst šim jautājumam pastiprinātu vērību.

¹ Aktuālos aptaujas rezultātus skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/media/3014/download?attachment>.

² Ar pētījuma “Latvijas Sabiedriskā medija tēla atsevišķu komponentu reprezentatīvs novērtējums” detalizēti var iepazīties skatot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.seplp.lv/lv/petijumi>.

[3] Par LSM sniegtajām atbildēm uz ombuda jautājumiem.

Uz ombuda 2025. gada 3. novembrī rakstiski uzdotajiem jautājumiem LSM programmas LR1 direktore Inese Matjušonoka sniedza šādas atbildes (visi izcēlumi atbilžu tekstā mani – E.A.):

1) par Raidījuma formātu jeb žanru;

Raidījumā “Krustpunktā” no plkst. 12.30 - 13.00 skan raidījuma sadaļa “Brīvais mikrofons ar...”, kurā kopā ar raidījuma vadītāju raidījuma viesis uzklasa un reflektē uz klausītāju viedokļiem, kas izskan telefoniski un e-pastos. 2025.gada 24.oktobrī raidījuma viesis TV24 žurnālists Kārlis Streips. Cilvēks, kas 1997. gadā izveidoja raidījumu „Brīvais mikrofons” Latvijas Radio. Tuvojoties Latvijas Radio simtgadei viņa klātbūtne šajā raidījumā bija pašsaprotama. Tēmas, kas tiek pārrunātas raidījumā, nosaka klausītāji gan zvanot, gan rakstot e-pastu vai izmantojot Wathapp saziņu. **Šis formāts nodrošina viedokļu daudzveidību.**

Piektdienās raidījumā “Krustpunktā” no plkst. 13.06 - 14.00 skan **nedēļas notikumu izvērtējums**. Raidījuma dalībnieki ir žurnālisti, politologi un sociologi, temati tiek aktualizēti tikai iepriekšējā dienā, jo tas ir nedēļas aktuālāko notikumu izvērtējums. Mēs aicinām žurnālistus no visiem zināmākajiem Latvijas plašsaziņas līdzekļiem un politologus, kā arī sociologus no lielākajām Latvijas augstskolām.

2025. gada 24. oktobrī tika analizēti šādi temati: režisora Alvja Hermaņa un domubiedru publiskais pieteikums mainīt vēlēšanu sistēmu un iešana politikā, Stambulas konvencijas denonsēšana un iespējamās sekas, jautājums par konsultācijām pirms aborta, ko rosina ieviest atsevišķas politiskās partijas, ASV prezidenta D.Trampa rīcības svārstības saistībā ar karu Ukrainā (telefonsaruna ar Krievijas diktatoru Putinu, tikšanās ar Ukrainas prezidentu Zelenski, un sankcijas pret Krieviju).

2) par redakcionālajiem lēmumiem Raidījuma veidošanas laikā, kas nodrošinātu dažādu viedokļu pārstāvību Raidījumā plānoto tēmu apspriešanā, un raidījuma dalībnieku atlasī;

Gatavojot katru raidījumu (intervijas, diskusijas), ne tikai šo konkrēto, **tiek izvērtēts dalībnieku sastāvs, lai nodrošinātu viedokļu dažādību**, kvalitatīvu un daudzveidīgu saturu un profesionālu attieksmi. [..]

3) par “LR 1” raidījumiem, kuros no 2025. gada 25. septembra ir ticis reprezentēts Stambulas konvencijas denonsāciju aizstāvošs viedoklis.

Pirmdienas raidījuma “Krustpunktā” intervijās tika pārstāvētas abas puses - kā konservatīvais

viedoklis (politologs Andis Kudors 22. septembrī un žurnāla “Domuzīme” galvenā redaktore Rudīte Kalpiņa 3. novembrī), tā liberālais (teologs, grāmatu autors, kristīgās meditācijas skolotājs Indulis Paičs 29. septembrī)

Savukārt 15. oktobra raidījumā “Krustpunktā” tika apspriesta tēma, kas ir sabiedrībā strīdus punkts Stambulas konvekcijā – sociālais dzimums. Raidījumā tika pārstāvēti dažādi viedokļi: Marita Zitmane, LU Komunikācijas studiju nodaļas vadītāja, asociētā profesore; Klāvs Sedlenieks, sociālantropologs; Kārlis Irbe LELB Piltenes iecirkņa prāvests, Rindas un Ventspils draudzes mācītājs; Kaspars Herbsts asociācijas “Ģimene” valdes loceklis, jurists.

[4] Par Raidījuma saturu.

2025. gada 24. oktobra Raidījumu vadīja LR1 žurnālists Aidis Tomsons. Kā viesi Raidījumā piedalījās: AS “TV LATVIJA” televīzijas programmas “TV24” žurnālists Romāns Melņiks, AS “Cits medijs” žurnāla “IR” galvenā redaktore Nellija Ločmele, SIA “Izdevniecība Dienas mediji” žurnāla “SestDiena” galvenā redaktore un SIA “All Media Latvia” televīzijas programmas “TV3” raidījuma “900 sekundes” producente Lauma Spridzāne, biedrības “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” direktore Sanda Liepiņa.

LSM multimediju platformā “Replay.lv” par Raidījumu sniegta šāda informācija: *Stambulas konvenciju denuncēsim ļoti ātri, lai arī kādas tam būtu sekas. Tāpat gribam likvidēt partijas Latvijā un ierobežot abortu veikšanu. Krustpunktā pārrunājam nedēļas emocionālākās ziņas. Jāpiemin arī Krievija, kas ir tikusi pie jaunām starptautiskām sankcijām*³.

Savukārt programmas LR1 mājaslapā ir lasāma izvērstāka informācija par Raidījumu: *Šī ir bijusi ļoti raiba un emocionālu notikumu nedēļa gan Latvijā, gan ārpus tās. Mēs gribam likvidēt partijas, mainīt vēlēšanu sistēmu, meklējam, kā sarežģīt aborta veikšanu, izstāsimies no Stambulas konvencijas nedēļas laikā. Līdz ar to kaut kādā mērā laikiem riskējam palikt bez valdības un, iespējams, arī bez nākamā gada budžeta. Tikmēr Tramps paspēja salīgt un atkal saīgt attiecībās ar Krievijas diktatoru, un Maskava ir tikusi pie jaunām sankcijām*.⁴

Saistībā ar Iesniedzēja norādi uz Raidījumā izskanējušo informāciju par **1) konvencijas pretinieku apsaukšanu par kremlinieku, 2) draudiem ierobežot sabiedrībai uzskatu un viedokļu brīvību, 3) vienus tikai liberāli kreiso uzskatu pārstāvējo aicināšanu gan uz šo raidījumu, gan uz daudziem**

³ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://replay.lsm.lv/lv/klausies/ieraksts/lr/213487/krustpunkta-parrunajam-nedelas-emocionalakas-zinas>.

⁴ Skat. Izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/krustpunkta/krustpunkta-parrunajam-nedelas-emocionalakas-zinas.a213487/>.

citiem LRI raidījumiem, ombuds Raidījumā ir konstatējis šādus Raidījuma dalībnieku izteikumus⁵:

- 1) par Raidījuma dalībnieku izteikumiem par Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu pretiniekiem;

Raidījuma tekstā apzīmējumi “kremlini”, “Kremlis”, “prokremlisks” (arī citās formās vai locījumos) tiek pieminēti astoņas reizes (visus pieminējumus saskaitot kopā), galvenokārt raksturojot konkrētus politiskā procesa dalībniekus un viņu rīcību, šādas Raidījuma vietās:

- fragmentā no 3:35 līdz 5:13minūtei;

[Nellija Ločmele]: *Un, man liekas, tas ir vistrakākais, ka šobrīd **Saeimas 52 balsis nodarbojās ar reālu destruktiju**, jo viņi nedara to, kāpēc viņi ir ievēlēti. Jo šīs konvencijas denonsēšana nevienam Latvijā neuzlabos situāciju, nevienam cilvēkam no tā nekļūst labāk, **viņi tajā laikā nedara kaut ko, kas būtu vērtīgāks**. Bet tā, man liekas, **viņi arī mūs ievelk tādā ļoti bīstamā ceļā**, jo mēs esam neliela valsts, kuras neatkarība ir atkarīga no tiešām burtiski atkarīga no tā, ka pasaulē eksistē starptautiska kārtība un starptautiski līgumi, un cilvēktiesības ir tas, kas arī tur mūsu valstiskumu. Un tagad mēs paši, tā kā lēnā garā, to, tā kā sākam te, tā kā, stāties ārā no tā. Un kāpēc? Kāds no tā ir ieguvums? Man liekas, ka tas tiešām ir. Man ir vienkārši patiešām sāpīgi uz to skatīties, ka mēs esam pavilkušies līdz **Saeimā kaut kādai tiešām kremlinu plānam**, un es domāju, ka **tur aizmugurē ir kaut kādi Kremļa diriģētāji**. [...] vienkārši mēs paskatāmies citās valstīs, kur ir izdevies specdienestiem izvilkāt ārā un arī deputātu un deputātu palīgu līmenī atrast Krievijas aģentus, nu **es nedomāju, ka mēs Latvijā, esot Krievijas pierobežā, pēkšņi esam tāda vieta, kurā tas noteikti nav**. Un, jā, tas ir tas man viss visskumjākais.*

- fragmentā no 6:49 līdz 8:33 minūtei;

[Romāns Meļņiks]: *Bet šis likums un vispār konvencija ir ļoti pateicīga **putu kulšanai**. Mēs atceramies, kad konvencija nebija pieņemta, kūla putas uz nebēdu, konvenciju pieņēma, visi apklusa, konvenciju tagad aiztiek, atkal un abortu likumu. Tieši tāpat un vairāk ir citi likumi. **Putu kulšana** ir ļoti pateicīga **vēlētāju balsu zvejošanai**. Ja mēs pa plašāk paskatāmies, **es nepiesauktu te Kremli**. Diez vai, tas baigi sašaurina. Būtība ir tajā, ka cilvēki **aizvien mazāk lasa** visā pasaulē. Cilvēki **aizvien vairāk uztver informāciju no viena teikuma telefonā un no video, kaut kāda klipa, no Tiktok, no socītkliem. Paliekam baigi sekli**. Visā pasaulē tas ir. [...] un tas atnāk arī līdz šejieni, un **politiķi to ļoti labi zina, ka faktiski vajag vienkāršos vēstījumus, vienkāršos***

⁵ Raidījuma analīzei tika izmantots video koplietošanas platformā “You Tube” skatāmais raidījuma video ieraksts, kas ļauj identificēt konkrētos runātājus, līdz ar to pie citātiem pievienotā hronometrāžas norāde ir šī Raidījuma video ieraksta hronometrāža.

konkrētos argumentus, pat ne argumentus, bet saukļus. Un konvencija ir pateicīga, ārkārtīgi pateicīga. Konvencijā, kā Nellija teica, var atrast viskaitko, ne to, kas tur rakstīts, arī var atrast. Un līdz ar to viņi vienkārši ņem viņu kā karogu. Un šobrīd mēs redzam, priekšvēlēšanu putu kulšanas laiks pilnā sparā kā nekad agrāk.

– fragmentā no 10:36 līdz 10:59 minūtei;

[Nellija Ločmele]: *Bet, ja drīkstētu, es vienkārši divus teikumus gribu pateikt. Tomēr to **Kremlī, lūdzu, nevajag nostrīpot malā.** [...] Jo visas šīs .. Nē, nevis “arī tas”, bet mums ir viens spēlētājs, kas tērē milzīgu naudu, resursus, profesionāli strādā, lai informatīvajā karā grautu mūsu demokrātiju gan Latvijā, gan Eiropā, gan Amerikā. Tas ir milzīgs faktors. To nevar tā ..*

– fragmentā no 15:45 līdz 16:39 minūtei;

[Nellija Ločmele]: *Bet zini, es, starp citu, paskatoties uz šo visu to situāciju, es domāju ko man tas atgādina, jo man tas kaut ko ļoti spēcīgi atgādina. Tās ļoti sliktas emocijas. Un es sapratu: Es paklausījos vecās oligarhu sarunas, un man liekas, ka **šobrīd mēs atkal ejam cauri tieši tam pašam, kas bija toreiz, krīzes laikā**, kad ZZS bija valdībā ar Dombrovski un viņa vienlaikus sēdēja Šlesers, Lembergs, Urbanovičs, viņi visi tur sēdēja, un **šī te sarkanā Kremļa alternatīvā koalīcija** sprieda, kā čakarēt Latviju, un man liekas, ka tagad es nezinu, vai tas notiek Rīdzenē droši vien vairs nē, kaut kādās citās kafejnīcās, vai varbūt arī citā sastāvā, bet **viņi sēž, un ZZS atkal ir tā partija**, kas stāv divās koalīcijās, viņai ir valdības koalīcija un **viņai šī alternatīvā**, nu tāda, nu **populistiski prokremliskā koalīcija.***

– fragmentā no 28:09 līdz 30:10 minūtei;

[Sanda Liepiņa]: *Jā, bet ir cits veids, kā paskatīties. Nu faktiski mēs ejam cauri pilnam tādām **Orbāna listei** vai saucamajam “pleibukam”. Viss ir pamēģināts pēdējos mēnešos, un droši vien vēl kas tur ir atlicis - tiks pamēģināts, ir izmēģināta vēršanās pret nevalstiskajām organizācijām, Sabiedrības integrācijas fondu, izmēģināta vēršanās pret akadēmisko brīvību, [...] Ir aborta jautājumi, kas ir klasiska šajā “pleibukā”. Ir jautājumi par konvenciju. Nu tālāk varētu būt jautājumi par mediju brīvību, par to, ko var atspoguļot, nevar atspoguļot, par tieslietu sistēmas neatkarību, sakārtošanu. Tā kā nav jau tā, ka Latvija ir vienīgā, kas šim iet cauri, un ir valstis, kas veiksmīgāk ir varējušas tā kā noturēt šo demokrātijas noturību, panākt un atspēkot, un valstis, kas ir pilnīgi skaidri aizgājušas šajā virzienā, kas ir Ungārija, Slovākija. **Tā kā tas ir tas, par ko mums tā saruna pēc būtības šobrīd ir.** Kas ir droši vien uzteicami. [...] .*

[Nellija Ločmele]: ***Tikai gribu teikt, ka tā nav Orbāna liste, tā ir Kremļa liste, kurai te visa Eiropa***

iet cauri.

- fragmentā no 44:13 līdz 45:04 minūtei;

[Nellija Ločmele]: *Nē, es esmu personīgi ļoti jau preventīvi nobažījusies par 15. Saeimas vēlēšanām. 15. Saeimas vēlēšanu tā izvēle, tas spektrs, tas arī, ko tu iezīmē, jau nu tas ir ieskicējusi diezgan riskantu, un es vēlreiz atgriežos pie tās krīzes laika, tās **kremlinu koalīcijas**, jo, **kas tur aizkulisēs veidojās, es domāju, ka ir tas risks**. Skatoties uz to, kāda ir kopējā situācija Eiropā. Es nevēlos, lai Latvija kļūtu par to vājo posmu, kurā šeit mēs pēc nākošajām vēlēšanām nevaram izveidot skaidri eiropieiski tiesisku, demokrātisku, jēdzīgu valdību. Ja kur mums ir kaut kāda **šlūra** tāda, ja populistu, **kremlini** un sakarīgu balsu mazākums, es par to nobažījusies, jā.*

- 2) par Raidījuma dalībnieku viedokļiem un izteikumiem sabiedrības uzskatu un viedokļu brīvības jautājumā;

Vienīgās epizodes Raidījumā, kurās ombuds saskata saistību ar sabiedrības uzskatu un viedokļu brīvības tematiku, tiek sniegtas zemāk:

- fragmentā no 12:01 līdz 13:23 minūtei;

[Sanda Liepiņa]: *Ir tāds postpatiesības laikmets, par ko jūs šobrīd runājat un kas, kas ietekmē kādas diskusijas, kādi spēki ietekmē to, kas cirkulē sociālos tīklos? Šeit arī būtiski **mēs kā valsts noteikti varētu darīt vairāk dažādas institūcijas** un šī digitālo pakalpojumu likumdošanas akti Eiropas Savienībā. **Strādāt, lai sociālie tīkli neizplata skaidri melīgus apgalvojumus, dīpfeikus** un cita veida [...] Viedokļus drīkst, naida runas ne. [...] Nu, vakardien, tiekoties ar Eiropas komisijas viceprezidenti, [...], **šis ir jautājums, kas ir fokusā no Eiropas skatupunkta** - gan Rumānija, Moldova šobrīd. Un pilnīgi skaidrs, ka mēs nebūsim, nebūsim imūni. Tā kā šie arī būtu tādi jautājumi, kur mēs ceram, ka atbilstošās Saeimas komisijas - un tās varētu būt divas vai trīs - **pievērstu uzmanību tam, kā Latvija izmanto iespējas ziņot par sociālo tīklu nu, tādu neatbilstošu rīcību, nereaģēšanu uz šiem dažādiem signāliem**, kur faktiski jebkuri ziņojumi no Latvijas būs mazskaitlīgi, lai uz viņiem reaģētu ar komisijas Eiropa rīcībā esošajiem rīkiem. **Ir jāpievērš pastiprināta uzmanība, un šeit mums ir jāstrādā tās demokrātijas noturības**.*

- fragmentā no 13:25 līdz 14:30 minūtei;

[Aidis Tomsons]: *Bet te nu mēs paši gribam izmantot, nu, mēs, partijas jau to aktīvi izmanto. Viņas grib, viņām tie sociālie tīkli izdevīgi, **tad jau nevarētu nekad šito izdarīt, kas notiek tagad, ja tu neizmanto tu sociālos tīklus**, tas nav iespējams.*

[Sanda Liepiņa]: *Bet, jāņem vērā, ka **politisks reklāmas tūlīt pat būs sociālajos tīklos** [...].*

[Romāns Meļņiks]: *Bet viedokļi var būt, viņš var izmantot šos tīklus, lai paustu savu viedokli. Un tu viņam neko nevari izdarīt?*

[Aidis Tomsons]: *Es šajā ziņā esmu absolūts pesimists, piedodiet, es nu, es neticu, ka tur var noregulēt tā, ka mums pazudīs, TikTok'ā viss būs OK un Feisbukā viss būs kārtībā, un Tviteris strādās tikai Eiropas likumos. Es vienkārši tam neticu.*

[Nellija Ločmele]: *Es arī tam neticu. Man liekas, ka tas, kas mums ir jādara, mums ir jārunā par to un jāsaka cilvēkiem, jāpieklauvē viņiem, ka faktiski tu pats esi atbildīgs, jo katru reizi, kad tu paņem to telefonu, pret tevi notiek uzbrukums. Tev jābūt gatavam.*

[Aidis Tomsons] *Bet nu realitāte ir tāda kāda ir. Nu mēs esam tādi, kādi esam, nu ..*

[Nellija Ločmele] *Nē, mēs visu laiku maināmies...*

3) par Iesniedzēja sniegto vērtējumu, ka Raidījuma dalībnieki ir identificējami kā *liberāli kreiso uzskatu* paudēji.

Ombuds nekonstatēja Raidījuma viesu teiktajā tādus izteikumus, kas ļautu kādu no viņiem viennozīmīgi un ar pilnu pārliecību identificēt kā *liberāli kreiso* uzskatu paudēju. Ņemot vērā Raidījuma dalībnieku līdzšinējos publiskos izteikumus, ombuds pieļauj, ka vismaz dažus no viņiem varētu uzskatīt par liberāli domājošām personībām, ja ar *liberālismu* šī vārda visplašākajā nozīmē tiek saprasta pārliecība par cilvēku individuālo brīvību prioritāti un vienlīdzīgu iespēju visiem akcentēšanu. Tomēr no tā vēl nevar pamatoti secināt, ka šīs pārliecības norāda uz atrašanos politiskā spektra kreisajā flangā. Ir jāņem vērā, ka *liberāli* uzskati ne vienmēr ir ekvivalenti *kreisiem* uzskatiem, jo liberālu un kreisu pasaules uzskatu apjomi atrodas nevis identitātes vai iekļaušanas attiecībās, bet gan vienīgi daļējas pārklāšanās attiecībās. Tas nozīmē, ka var būt jautājumi, kuros abu ideoloģisko pozīciju premisas ir saskanīgas, bet ir jautājumi, kuros šie uzskati atrodas kontrārās (pretējās) vai pat kontradiktorisks (savstarpēji izslēdzošās) attiecībās, jo tie izsaka spriedzes pilnās attiecības starp abu ideoloģiju pamatā esošajiem brīvības un solidaritātes principiem, kuri ir savstarpēji ierobežojoši. Piemēram, viena izplatīta abu pozīciju pretruna atklājas atšķirībās starp liberālo *vienlīdzīgu iespēju* ideju un sociālistisko *faktiskās vienlīdzības* prasību. Tas nozīmē, ka liberālisms ne vienmēr ir *kreiss*, tā var būt arī izteikti *labēja* pozīcija kā, piemēram, libertārisms, savukārt *kreisums* ne vienmēr ir liberāls, tas var būt arī izteikti totalitārs kā, piemēram, komunisma idejās. Turklāt ir jāņem vērā arī tas apstāklis, ka nereti publiskajā retorikā predikāts “kreiss” tiek lietots nevis, lai identificētu vai klasificētu kādus politiskos uzskatus, bet gan, lai diskriminētu un stigmatizētu tos, kā kaut ko sociāli nepieņemamu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[4] Par Raidījuma žanru un dalībnieku izvēli.

Lai arī katru darba dienu LR1 izskanošajiem raidījumu cikla “Krustpunktā” raidījumiem ir vienots nosaukums, tomēr to žurnālistiskie žanri un realizācijas formas ir atšķirīgas dažādās nedēļas dienās: pirmdienās un ceturtdienās raidījumi ir iecerēti kā stundu gara intervija ar vienu uzaicināto viesi, bet otrdienās un trešdienās – kā diskusija starp vairākiem uzaicinātajiem viesiem galvenokārt par kādu vienu sabiedrībā aktuālu jautājumu vai jautājumu loku. Visu raidījumu paveidus vienojošā, protams, ir sabiedrībā populārā šī raidījuma sastāvdaļa – rubrika “Brīvais mikrofons”, kuras laikā *ikviens Latvijas iedzīvotājs var izteikt savu viedokli, paust uzskatus vai uzdot jautājumus*⁶, un kurš *nodrošina viedokļu daudzveidību*, kā uz to savā atbildes vēstulē ombudam norāda programmas LR1 direktore.

Raidījumos piektdienās uz sarunu tiek aicināti kolēģi – citu plašsaziņas līdzekļu vai citu LSM programmu žurnālisti – un kāds pārstāvis no akadēmiskās vai nevalstisko organizāciju vides. Vairāku viesu aicināšana ļauj pieņemt, ka arī piektdienu raidījumi ir iecerēti diskusiju žanrā (līdzīgi kā otrdienās un trešdienās), tomēr ombudam, iepazīstoties ar vairākiem desmitiem šī gada piektdienās izskanējušajiem raidījumiem, ir jāsecina, ka to žanrs tomēr ir principiāli atšķirīgs. Tāpēc pilnīgi pamatoti var rasties maldīgs priekšstats par saturu, kas tiek sagaidīts no konkrētā raidījuma, un klausītājs to ierasti uztver kā *ekspertu diskusiju*.

Diskusiju žanra pamatā ir iecere vienā raidījumā konfrontēt atšķirīgus viedokļus lielākoties vienā konkrētā jautājumā, lai pušu savstarpējā strīdā noskaidrotu un izvērtētu katra diskutanta argumentus, lai atklātu atšķirīgo redzējumu spēcīgās (pamatotās) un vājās (nepamatotās) puses. Šādas diskusijas var noritēt konstruktīvā gaisotnē, kad strīda gaitā, pusēm atklājot savu viedokļu trūkumus un nepilnības, kā arī dzirdot pretējās puses argumentus, rodas iespēja pilnveidot, uzlabot savu viedokli, tādējādi iegūstot plašāku vai dziļāku izpratni par diskutablo jautājumu. Lielākais ieguvums no diskusijas šādā gadījumā ir tās dalībniekiem sniegtā iespēja kritiski pārbaudīt savu redzējumu un tā pamatā esošos pieņēmumus atklātā konfrontācijā ar atšķirīgiem, pat pretējiem viedokļiem. Tomēr galvenokārt praksē diskusijas izvēršas destruktīvā konfrontācijā, kad, aizstāvēt savu pozīciju, tās stiprināšanas un aizsardzības nolūkos pozīcija tiek radikalizēta, maksimāli attālinot to no pretējās puses redzējuma, un nepieļaujot kritiskus iebildumus pret to. Šādas diskusijas agri vai vēlu pāraug debatēs, kurās strīda “smaguma centrs” no savas pozīcijas

Skat. Izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://latvijasradio.lsm.lv/lv/lr1/raidijumi/brivais-mikrofons/>.

aizstāvēšanas tiek pārnests uz pretējās pozīcijas apkarošanu, kas nereti kulminējas pretējās pozīcijas paudēja personības noniecināšanā un personisku apvainojumu izteikšanā, kā tas ir vērojams, piemēram, politiķu debatēs.

Piektdienas raidījumi “Krustpunktā” ombuda vērtējumā nenoris *diskusijas* žanrā, bet gan (apzināti vai neapzināti) to forma ir saruna jeb *dialogs* (žurnālistikā pieņemtajā terminoloģijā to vēl varētu saukt par *komentāru raidījumu*). Sarunas atšķirība no strīda, un dialoga atšķirība no diskusijas ir tajā, ka saruna ir pušu *sadarbības* (kooperācijas), bet strīds – *cīņas* (konfrontācijas) izpausme. Sarunas noteicošais uzdevums ir saprasties (sadarboties) ar sarunas partneri, lai kopīgi nonāktu pie kopēja rezultāta. Ja strīds pieprasa ikreizējo oponentu pārliecināt par savu *taisnību*, tad sarunas regulatīvais mērķis ir *vienprātības* sasniegšana – vai nu kompromisa vai jauna redzējuma formā. Ja strīds pieprasa noslēgties pret nepieņemamu viedokli, pretstāvēt tam un argumentu cīņā uzvarēt to, tad saruna pieprasa atvērtību atšķirīgajiem viedokļiem, uz klausīt tos, iedziļināties tajos, atzīstot otras puses tiesības paust atšķirīgus uzskatus.

Saruna dialoga formā ir sarežģītākais komunikācijas žanrs, jo dialogs ir iespējams tikai tad, ja sarunas partneri ir līdzvērtīgi jeb spēj atzīt otru pusi par sev līdzvērtīgu. Sociāli ierastās subordinācijas attiecības visbiežāk nepieļauj dialogu, bet vienīgi runāšanu “no augšas uz leju” un pretimrunāšanu “no lejas uz augšu”. Lai veidotos dialogs, sarunas partneriem ir jāatzīst vienam otra principiālais līdzvērtīgums kā vienādas tiesības un pienākumi konkrētās sarunas kontekstā. Komunikācijas partneru ikreizējais sociālais, intelektuālais, emocionālais, fiziskais un cita veida nelīdzvērtīgums padara dialogu par grūti realizējamo komunikācijas formu, tāpēc komunikācijas partneri biežāk “runā” viens ar otru, nevis “sarunājas”.

Vienkāršākais veids, kā šo nelīdzvērtīguma šķērslī pārvarēt, ir sarunāties tikai ar sev līdzīgiem – tiem, kas domā tāpat kā mēs, un tamdēļ ir mums līdzvērtīgi. Tomēr šajā gadījumā ir jāņem vērā, ka būtiski var samazināties sarunas produktivitāte. Ja sarunājas tikai ar līdzīgi domājošiem, kuriem ir vienādas pārliecības, nereti zūd iespēja iegūt jaunas zināšanas, paskatīties uz ierasto no neierastās puses, nonākt pie jauniem atklājumiem, t.sk. arī pašiem par saviem uzskatiem. Vienīgais, ko šādā gadījumā tiek iegūts, ir tas emocionālais komforts (drošības sajūta), kuru sniedz atklāsme, ka savās domās neesam vientuļi, ka ir vēl kāds, kas domā līdzīgi.

Piektdienu raidījumos “Krustpunktā” kā komentāru žanra izpausmē sarunas dalībnieku līdzvērtīgumu nodrošina to koleģiālās attiecības, tas, ka uz sarunu tiek aicināti citu mediju žurnālisti, kuru starpā pastāv lielāka vai mazāka profesionālā solidaritāte. Noklausoties vairākus desmitus raidījumu, ir jāsecina, ka galvenokārt dalībnieku vidū valda komplementāra saskaņa,

savstarpēji strīdi šajos raidījumos ir izņēmums, nevis regulāra parādība, biežāk raidījuma viesi komentē un papildina otra redzējumu, neskatoties uz to, ka plašsaziņas līdzekļi, kurus žurnālisti pārstāv, var būt arī ar atšķirīgu ideoloģisku jeb vērtību ievirzi. Šīs solidaritātes pamatā ir tas apstāklis, ka tēmas tiek skatītas no profesionālā – žurnālistikas skatu punkta, kas vieno visus sarunas dalībniekus.

Lai pilnībā izprastu piektdienas raidījumu specifisko žanru, ir jāņem vērā arī tas, ka atšķirībā no diskusiju raidījumiem otrdienās un trešdienās, piektdienās netiek iztirzāta tikai kāda viena tēma, bet gan tiek koleģiāli izrunātas (komentētas) vairākas konkrētās nedēļas aktualitātes. Raidījums ir kā sava veida kopsavilkums nedēļas laikā notikušajam, kurā notikumi nevis tiek antitētiski (viedokļu pretstatījumos balstīti) analizēti, konfrontējot atšķirīgus notikušā vērtējumus, bet gan “pārrunāti” – papildinot viena raidījuma dalībnieka redzējumu ar citu raidījuma dalībnieku komentāriem. Raidījuma viesiem tā ir iespēja drošā vidē paust savu subjektīvo, nereti – emocionālo attieksmi pret nedēļas laikā notikušo, sniegt subjektīvu komentāru būtiskām norisēm valstī un pasaulē. Ņemot vērā darba nedēļas noslēgumu, dažādo tēmu iztirzājumi nereti iegūst arī relaksētu pārspriedumu formu, kas raksturo tādu valodspēli kā “draudzīga papļāpāšana”. Protams, tas var radīt jautājumu par piektdienas raidījuma mērķi un produktivitāti, jo galvenais ieguvums no šādas raidījuma formas ir to dalībnieku emocionālais komforts, kuru vienlaicīgi iegūst arī tā raidījuma auditorijas daļa, kuras domas saskan ar raidījuma viesu sniegtajiem vērtējumiem.

Diskusiju raidījumos viedokļu daudzveidības nodrošināšana ir svarīga prasība, lai diskusija vispār raisītos, un lai auditorija varētu novērtēt diskutantu atšķirīgus uzskatus, un tā rezultātā – nonākt pie saviem secinājumiem un lēmumiem. Ombuds ir pārliecināts, ka arī *dialogisku sarunu raidījumos* (līdzīgi kā diskusiju un debašu raidījumos) atšķirīgu viedokļu paušana pilnībā iekļaujas žanra specifikā ar nosacījumu, ka atšķirīgo viedokļu paudēji (atšķirībā no destruktīvas diskusijas situācijas) ir spējīgi konstruktīvi sarunāties par savu viedokļu atšķirībām, un nevis cīnīties (strīdēties) pret sev nepieņemamiem uzskatiem. Tieši atšķirīgu viedokļu klātbūtne sarunā var būtiski veicināt tās produktivitāti, taču vienlaicīgi rada arī destruktivitātes riskus, kuru dēļ sarunas nereti pārvēršas strīdos.

[5] Par ombuda vērtējumu Raidījuma saturam.

- 1) par Raidījuma dalībnieku izteikumiem par Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu pretiniekiem;

Jautājumā par Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu Latvijas sabiedrībā ir vērojama krasa viedokļu polarizācija, daloties šīs

konvencijas aizstāvjos un pretniekos, kuru starpā pēdējo divu mēnešu laikā noris asa publiskā diskusija. Tomēr jāņem vērā, ka šai diskusijai ir vairāki savstarpēji saistīti un tomēr – atšķirīgi aspekti, no kuriem viens ir par konvencijas tekstā, zemtekstā un kontekstā lasāmo un interpretējamo, bet pilnīgi cits aspekts attiecas uz Latvijas politiķu centieniem izmantot šo konvenciju savu politisko interešu realizācijai, kas no jauna aktualizēja šo dokumentu sākot ar 2025. gada 25. septembra Latvijas Republikas 14. Saeimas balsojumu *Par priekšlikuma izstāties no Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu nodošanu komisijām*.

Precīzu un visai sabiedrībai nozīmīgu vērtējumu šai diskusijai 2025. gada 13. novembra intervijā LSM televīzijas programmas “LTV 1” raidījumā “Rīta Panorāma”⁷ sniedza Valsts prezidents Edgars Rinkevičs, kurš jautājumā par sabiedrības sašķeltību un neiecietību pret citu uzskatu paudējiem norādīja uz katra Latvijas iedzīvotāja, t.sk. arī politiķu atbildību, sakot, ka *Daudzas lietas pirms 20 gadiem šķita vispār neiespējamās. Viens otrs politiķis par saviem izteikumiem būtu jau sen izbalots vai devies kaut kādos citos darba laukos – šobrīd tā ir norma. Tātad, kaut kas, tomēr, laikam ir mainījies mūsu visu uztverē par pieļaujamām normām, un diemžēl, manuprāt, tas ka mums šobrīd ir pieejamas tehnoloģijas, mēs skatāmies telefonā vai planšetē, rakstām komentārus, neredzam to cilvēku, kuram mēs atbildam, kuru mēs aizskaram, mums liekas, ka tas ir kaut kā bezpersoniski. Kad mēs šeit sēžam studijā, nu diez vai (lai gan ir bijušas politiskās diskusijas karstas) pateiksim daudzas lietas, daudzas rupjības, ko, cilvēki, kas to dara, viens otram velta, tos aizskarošos vārdus. Politiķu atbildība gan ir viena cita, [...], atcerēties, ka tai brīdī, kad tu pārkāp tās robežas, tu dod it kā signālu, ka to drīkst. Tas, ka mums diemžēl viena otra karsta diskusija par to pašu [...] konvenciju, manuprāt, izgāja no rāmjiem, pie tam, es uzreiz varu teikt – tas nav tā vienkārši līdzsvaram – no abām pusēm, nu nedrīkst visus oponentus saukt par Kremļa aģentiem vai Kremļa apstulbotajiem, ja tev ir vienkārši varbūt cits viedoklis. Un viss tas kreisais marksisms un valsts nodevība, ko savukārt velta tai otrai nometnei, nu šī nav laba diskusija. Un es ceru, es ļoti gribu cerēt, ka, varbūt, tas, kas notika ap šo konvenciju, tiks mazlietiņ apstāties arī mūsu politiķiem, mūsu arī viedokļu līderiem daudziem, jo arī tur skanēja lietas, kas, manuprāt, vismaz manā izpratnē nav pieņemamas, un mēs tomēr atgriezīsimies pie mazliet racionālākas, cieņpilnas diskusijas*.

Atbalstot 14. Saeimas opozīcijas priekšlikumu izstāties no Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, valdošajā koalīcijā

⁷ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/366321/intervija-ar-valsts-prezidentu-edgaru-rinkevicu>.

ietilpstošā Saeimas frakcija “Zaļo un Zemnieku savienība”, kopš konvencijas ratifikācijas 2023. gada 30. novembrī aprimušo diskusiju, kas polarizē un šķeļ Latvijas sabiedrību, atjaunoja sabiedrības dienas kārtībā. Tāpēc Raidījuma vieses Nellijas Ločmeles kritiskie vērtējumi un epiteti “kremlini”, “Kremla diriģētāji”, “sarkanā Kremla alternatīvā koalīcija” tika attiecināti tieši uz tiem Saeimas deputātiem, kuri lēma par konvencijas denonsēšanu, nevis uz to sabiedrības daļu, kura kaut kādu iemeslu dēļ saskata bīstamību šīs konvencijas tekstā, zemtekstā vai kontekstā. Nellijas Ločmeles veiktā Saeimas balsojuma sasaiste ar Krievijas ietekmi, acīmredzot, balstās apsvērumos, ka Krievijai nepārprotami ir izdevīga Latvijas sabiedrības sašķeltība un iekšējās nesaskaņas valstī. Balsojums par Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu denonsēšanu šādu sašķeltību tikai veicina un provocē. Tas, protams, vēl nenozīmē, ka visi 52 deputāti, kas izteica vēlmi denonsēt konvenciju, vai kāds no tiem, būtu atklāts vai slēpts Krievijas interešu aizstāvis. Tikpat labi ir iespējama situācija, ka, rīkojoties savās interesēs, vienlaicīgi papildījumu gūst arī ar tām nesaistītās Krievijas (ģeopolitiskās) intereses. Jebkurā gadījumā konvencijas tēmas aplūkojumā kritikas galvenais subjekts bija tieši Latvijas politiķi, kuru rīcību cits Raidījuma viesis – Romāns Meļņiks – precīzi apzīmēja kā “putu kulšanu”.

Diskusijas laikā valodspēles “apsaukāšanās” lietojums kā aizskarošu, pazemojošu, rupju vārdu izteikšana ar nolūku aizskart, aizvainot vai noniecināt pretējās puses personību vai tās sociālo lomu (Saeimas deputāts, Latvijas politiķis) ir diskutabls gaumes un sociālo normu jautājums, jo, no vienas puses, tas norāda uz emocionālu attieksmi pret oponentiem, bet, no otras puses, šī valodspēle ir emocionālas vardarbības forma, kas saasina diskusijas un izsauc līdzīgas reakcijas no otras puses. Žurnālistu profesionālais uzdevums būtu atklāt faktus, kas ļauj šos apzīmējumus lietot nevis kā attieksmes izpausmes, bet kā tādas aprakstošas izteiksmes, kas ļauj to denotātus precīzi identificēt un klasificēt.

2) Par vārda brīvības tēmu Raidījumā.

Ombuda vērtējumā Raidījuma viesu teiktais attiecībā uz nepieciešamajiem uzlabojumiem sociālajos tīklos valdošajai agresīvajai retorikai ir ticis pārprasts, jo Raidījumā netika kalti plāni tam, kā Eiropā vai Latvijā vajadzētu ierobežot demokrātiskās tiesības, t.sk. tiesības uz vārda un izteiksmes brīvību. Sarunas centrā bija jautājums par to, vai vispār institucionāli ir iespējams ierobežot vai mazināt dezinformācijas, melu, viltus ziņu izplatīšanu sociālajos tīklos, kā arī jautājums par naida runas un naidīgas izrunāšanās nepieļaušanu publiskajā retorikā. Raidījuma viesu secinājumi drīzāk bija rezignējoši – iespēja tikai ar normatīvu regulējumu palīdzību panākt izmaiņas cilvēku (arī politiķu) lietotajā retorikā sociālajos tīklos tika vērtēta kā mazticama. Uz

šiem apsvērumiem līdzīgā veidā iepriekš citētajā intervijā norādīja arī Valsts prezidents.

Jāņem vērā, ka emocionālā vardarbība tiešsaistes sociālajos tīklos rezultējas no tā, ka varas attiecības un no tām izrietošā vardarbība daļā sabiedrības tiek tolerēta kā vispārpieņemta sociāla rīcība un cilvēku savstarpējo attiecību universāls veids.

Vārda un izteiksmes brīvība, līdzīgi kā jebkuras citas demokrātiskās pamattiesības, nav absolūtas, tās ierobežo ar piešķirtajām tiesībām saistītais pienākums, izmantot savas tiesības atbildīgi. Spilgti epitēti, protams, ļauj labāk izpaust savas emocijas un attieksmi, tomēr to lietojumam žurnālistiskos tekstos ir jābūt pamatotam un attaisnotam. Pamatojums attiecas uz epitētu lietošanas iemesliem – kas ļauj tā teikt. Savukārt attaisnojums – uz epitētu lietošanas nolūkiem – kas liek tā teikt.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot LSM Redakcionālās vadlīnijas un LSM Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz LSM Redakcionālās vadlīnijas un LSM Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Ombuds neatzīst Raidījumā un tā veidošanas un publiskošanas faktā LSM Redakcionālajās vadlīnijās noteikto LSM darbības profesionālo principu *Objektivitāte, Viedokļu daudzveidība* un *Izvairīšanās no stereotipizācijas* pārkāpumus.

Piektdienās izskanošo raidījumu “Krustpunktā” specifiskais žanrs – komentāru apkopošana kā koleģiāla saruna un komplementāra (šeit – papildinoša) domapmaiņa, neparedz detalizētu notikumu analīzi un atšķirīgu vērtējumu konfrontāciju, bet gan sarunas dalībnieku subjektīvo viedokļu un attieksmes paušanu par nedēļas laikā notikušo. Viedoklis kā interpretējošs un vērtējošs spriedums vienmēr ir subjektīvs, tāpēc nevar vērtēt viedokļa empīrisko patiesumu vai aplamumu, kā tas ir aprakstošu izteikumu gadījumā, bet gan viedokļi tiek vērtēti to komunikatīvās saprotamības un normatīvā pareizuma aspektā, kas nodrošina viedokļu intersubjektivitāti – kā iespēju saprast un piekrist izteiktajam vērtējumam.

Tā kā Raidījums nebija iecerēts kā vienas konkrētas tēmas detalizēts iztirzājums, bet svarīgāko nedēļas notikumu komentējošs apskats, tā dalībnieku izvēles pamatā nav apsvērumi par atšķirīgu viedokļu reprezentāciju Raidījumā. Viedokļu sakritība vai pretējība šajā gadījumā ir nejaušs rezultāts, kuru visvairāk ietekmē viesu līdzšinējās savstarpējās attiecības un piederība vienojošām profesionālajām aprindām.

Vienlaicīgi ir jāatzīst, ka jautājums par atšķirīgu viedokļu līdzsvarotu reprezentāciju LSM saturā, par viedokļu daudzveidību raidījumu ciklos un LSM programmās kopumā pieprasa izvērstu izpēti, lai viedokļu vides plurālisma vērtējums LSM saturā nebalstītos vienīgi nekritiskos pieņēmumos, induktīvos vispārinājumos vai atsevišķos piemēros, bet gan tā pamatā būtu datos balstīta analīze.

Ombuds neatzīst stereotipisku un aizspriedumainu attieksmi Raidījumā pret to sabiedrības daļu, kura apšaubā Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu lietderīgumu Latvijā, jo kritiskie Raidījuma viesu vērtējumi Raidījumā izskanēja attiecībā pret politiķiem, kuri šo tēmu, iespējams, izmanto sava politiskā kapitāla vairošanai vai kādu savtīgu interešu realizēšanai. Viena raidījuma dalībnieka lietotos apzīmējumus deputātiem, kas vēlas denonsēt šo konvenciju, ombuda vērtējumā nevar uzskatīt par naida runu. Naida runas identifikācijai būtiska pazīme ir aicinājumi uz sociāli nepieņemamu, prettiesisku rīcību, kuri Raidījumā nav konstatējami.

Jāņem vērā, LSM redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā, īpaši, ja tas ir pretrunā ar demokrātijas pamatprincipiem. Šādos gadījumos sabiedriskais medijs skaidri un nepārprotami pozicionējas demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē, kā to nosaka SEPLPL definētais sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu stratēģiskais mērķis – *stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem. un darbības pamatprincipi* –, un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi.

[8] Ombuds neatzīst Raidījumā un tā veidošanas un publiskošanas faktā LSM redakcionālo vērtību *Vārda brīvība un Atbildīgums* pārkāpumus.

Raidījuma viesu un Raidījuma vadītāja pārdomas par sociālajos tīklos arvien biežāk sastopamo dezinformācijas, melu, viltus ziņu, kā arī personu un to grupu cieņu aizskarošu saturu nav uzskatāmas par centieniem ierobežot vārda brīvību, kas ir demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas priekšnosacījums, un tās nav uzskatāmas par pakļaušanos ietekmei, kas varētu ierobežot brīvu informācijas apmaiņu vai traucēt atklātas debates par jebkuru sabiedrībai nozīmīgu jautājumu.

Vienlaikus jāatzīmē, ka sarunām, diskusijām un debatēm ir jābūt cienpildnām, atzīstot savus iekreizējos oponentus kā tiesībās un pienākumos sev līdzvērtīgus indivīdus.

[9] Secīgi ombuds neatzīst LSM Redakcionālo vadlīniju 1.2. punktā noteiktās LSM misijas – strādāt sabiedrības interesēs, veicināt viedokļu daudzveidību, rosināt sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus – pārkāpumus Raidījumā, kā arī tā veidošanas un publiskošanas faktā.

Vērtējumu tam, vai LSM saturā pienācīgā mērā un apjomā tiek reprezentēti atšķirīgi viedokļi katrā sabiedrībai nozīmīgajā jautājumā, nevar sniegt vienas atsevišķas satura vienības (sižeta, raidījuma, raksta) analīze un pat ne viena raidījumu cikla izvērtējums, jo katrai satura vienībai ir sava specifiskā realizācijas forma, redakcionālie mērķi un žurnālistiskie uzdevumi, kas nosaka arī to, vai un kādi viedokļi tiek atspoguļoti tajā jautājumā, kam konkrētā satura vienība ir veltīta. Dažādu, atšķirīgu viedokļu klātbūtne LSM saturā ir viena no būtiskākajām sabiedriskajā pasūtījumā definētajām prasībām, tāpēc, ņemot vērā šī jautājuma sabiedrisko aktualitāti, plāna izpildes novērtējuma priekšplānā ir jānonāk kritiskam izvērtējumam par plaša viedokļu spektra pārstāvēšanu LSM saturā un verificējamai atbildei, kas to skaidro vai pamato.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[10] LSM radio programmas LR1 redakcionālajai vadībai un raidījuma “Krustpunktā” veidotājiem kritiski izvērtēt gan piektdienas raidījumu formātu un to žanra precizitāti, gan raidījumu viesu izvēles principus un rotācijas kārtību, lai auditorijai nerastos šaubas par šo raidījumu objektivitāti, produktivitāti un uzaicināto viesu pamatotību, lai skaidrāk būtu saskatāmi auditorijas ieguvumi ne tikai emocionālā komforta jomā, bet arī izzinošajā – izpratnē un atklājumus veicinošajā aspektā. Kritiskai refleksijai par to, vai saturā tiek reprezentēti atšķirīgi viedokļi sabiedrībai nozīmīgos jautājumos, ir jābūt LSM satura vienību izvērtējuma svarīgam aspektam.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU